

АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ЇХ ВАЖЛИВІСТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ «THE MOTIVE TO SELF-IMPROVEMENT»

Артюшенко К.С.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: kate.artyushenko@gmail.com*

Наше дослідження присвячене аналізу трансформацій на різних рівнях у перекладі науково-популярної статті «The motive to self-improvement» [1]. Передовсім варто відзначити важливість трансформацій, за допомогою яких можна повноцінно донести реципієнтові зміст інформації, закладеної автором оригіналу. Однією з головних цілей перекладу – досягнення його адекватності оригіналові. Адекватний переклад – це такий переклад, який здійснюється на рівні, необхідному та достатньому для передачі постійного плану змісту за дотримання відповідного плану форми висловлювання, тобто, норм мови перекладу. За визначенням А. В. Федорова, адекватність – це «вичерпна передача змістового оригіналу і повне функціонально-стилістична відповідність йому» [2, 190]. Відтак, основне завдання перекладача при досягненні адекватності – вміло застосувати перекладацькі трансформації, для того, щоб текст перекладу якомога точніше передавав усю інформацію тексту оригіналу, за дотримання відповідних норм мови, що перекладаються. Трансформація – основа більшості прийомів перекладу у зміні формальних (лексичні чи граматичні трансформації) чи семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту за збереження інформації, призначеної для передачі. Я. І. Рецкер визначає трансформації як «прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті і знаходимо йому іншомовний відповідник, що не збігається зі значенням словника» [3, 118]. Відмінність граматичних структур англійської та української мов, з погляду перекладу, виявляється у двох категоріях перекладацьких проблем: проблеми перекладу в умовах подібності граматичних властивостей мовних одиниць і проблеми перекладу в умовах відмінності граматичних властивостей мовних одиниць у вихідній та цільовій мовах. Крім того, виникають специфічні ускладнення, пов'язані з перетворенням окремих граматичних одиниць (морфологічні перетворення на основі словоформ) та складових граматичних одиниць (синтаксичні перетворення на основі словосполучень, речень). Граматичні властивості мовних елементів складаються з низки мовних явищ: форма слова, словосполучення, речення, порядок елементів, граматичні значення форм, контекстуальні функції форм та значень. Щоразу, розглядаючи інформаційну навантаженість того чи того мовного елемента, який ми перекладаємо, беремо до уваги не тільки лексико-семантичне значення слів, а й їх граматичні властивості, які можуть дуже істотно змінити перекладену інформацію.

Отже, **актуальність** дослідження полягає в необхідності розгляду особливостей трансформацій на різних рівнях, таких як лексичний, фонетичний, граматичний, які використані у перекладі з англійської мови на українську мову тексту науково-популярного стилю, щоб підкреслити їх особливу роль в адекватно перекладних текстах та вплив адекватного перекладу на читача. **Метою** роботи є аналіз аспектів трансформації, створення адекватного перекладного тексту статті, а також розгляд проблематики перекладу та порівняння оригіналу й перекладу статті для визначення засобів досягнення адекватного перекладу.

Для адекватного перекладу текстів, нами були використані, як лексичні, так і граматичні трансформації. Слід підкреслити, що у процесі перекладу, перекладацькі трансформації носять комплексний характер, тобто спостерігається їх поєднання. Розгляньмо фрагменти, у яких нами застосовані деякі випадки трансформацій:

Such findings, though, are qualified by self-esteem. // Однак, такі висновки обумовлені самооцінкою.

Частиномовна заміни – трансформація на граматичному рівні, це випадки в перекладі, коли замінюються частина мови, яка відсутня в цільовій мові. В цьому разі ми переклали *are qualified* українським *обумовлені*, хоча в українській мові є пасивний стан, він перекладається активним, тому що в рідній мові пасив не такий розповсюджений. Якщо аналізувати трансформації на синтаксичному рівні, то тут можна побачити перестановку. Перестановка – це коли частини речення, певні елементи зазнають перестановок, тому що так потрібно за правилами певної мови [4, 119]. Наприклад, на початку речення *such findings, though* перекладено як *однак такі висновки*, тобто тут довелося зробити саме таку трансформацію, позаяк українською, це звучить милозвучніше.

Some of these behaviors were positive, some negative. // Деякі з форм цієї поведінки були позитивними, деякі – негативними.

У цьому реченні є лексична трансформація. Лексичні трансформації – це прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та знаходимо йому український відповідник, що не збігається зі словниковим. Лексичні трансформації широко використовуються в перекладі у випадках, коли особливості контексту, норми мови та інші фактори змушують перекладача відмовитися від застосування словникових відповідників [5, 149]. У нашому випадку в перекладі з'явилася партонімічна заміна, тобто зміна назви цілого назвою частини, слово *behaviors* перекладено як *форм цієї поведінки*.

Reflecting the cultural relevance of improvement, a long tradition of theorists and researchers from a humanistic stance or an achievement framework has advocated or demonstrated the benefits of psychological growth and self-expansion as well as learning and furthering one's capacities.// Коли мова заходить про значимість культурного вдосконалення, то теоретики й дослідники, зазвичай, із позицій гуманізму чи з погляду теорії успішності доводили й демонстрували переваги психологічного розвитку й самовдосконалення, а також навчання та розвитку своїх здібностей.

По-перше, в цьому фрагменті ми здійснили трансформацію на лексичному рівні, а саме додавання лексичних одиниць: *коли мова заходить про*. Це зроблено задля забезпечення милозвучності українського перекладу. По-друге, у фрагменті *a long tradition of theorists and researchers*, який був перекладений як *теоретики й дослідники*, має місце вилучення *a long tradition* для більш зрозумілої інтерпретації реципієнтом.

Логічна структура речення може вимагати від перекладача як зміни, так і збереження іншомовної конструкції, коли це пов'язані з точністю передачі логічного наголосу. Контекст речення також може вимагати його граматичної трансформації у перекладі, найчастіше це спостерігається під час перекладу англійських речень українською мовою. Відтак, для максимально правильного або адекватного перекладу перекладачеві слід використовувати різні види перекладацьких прийомів, а часто цілий комплекс трансформацій, оскільки вони виконують особливу функцію: вони продуктивні з погляду досягнення адекватного перекладу.

Список використаних джерел

1. Sedikides C., Nepper E. The motive to self-improvement. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.320.3278&rep=rep1&type=pdf>
2. Федоров А. В. Язык и стиль художественного произведения. Ленинград: Гослитиздат (Ленинградское отделение), 1963. 132 с.
3. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: очерки лингвистической теории перевода. Москва: Международные отношения, 1974. 216 с.
4. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник Вид. 4-те, доповнене, 2018. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А. 240 с.
5. Рибін К. Ф. Лингвистические аспекты теории перевода (хрестоматия) Номинация и контекст: сб. научных трудов, 1985. С. 21–28.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, доцент Кикоть В.М.

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ ЛІЗИ ДЖЕНОВИ ТА ДЕВІДА Б'ЄЛЛО «HOW YOUR MEMORY WORKS»

Блінова Т.О.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: tayablinova0106@gmail.com*

Мета нашої перекладацької розвідки – окреслити основні типи перекладацьких трансформацій на лексичному рівні, застосованих у власній версії українського перекладу англomовного публічного виступу Лізи Дженови та Девіда Б'єлло «How your memory works» на каналі «TED». Для аналізу перекладацьких прийомів використовуємо праці відомих теоретиків перекладу та лінгвістів, як от